

Wat is ondernemingszin?

Sommigen herleiden ondernemingszin meteen tot de enge betekenis van geld en big business. Wanneer we echter ruimer kijken naar het begrip dan brengt het ons meteen bij één van de meest essentiële opdrachten van onderwijs.

Ondernemingszin is het vermogen om iets teweeg te brengen dat vernieuwend en grensverleggend is. Ondernemers zien wat er nog niet is. Ze hebben een neus voor kansen. Hierdoor maken ze het verschil, brengen ze innovatie. Het gaat bijvoorbeeld over jongeren die met een voorstel op de proppen durven komen, die jou signaleren dat dit of dat op school anders zou kunnen, of kinderen die in jouw klas een nieuw spel lanceren.

Met hun initiatief hebben ze impact op de omgeving. De klasgenoten, de leerkracht of zelfs het schoolbeleid kunnen er niet aan voorbij gaan... Ondernemingszin beperkt zich echter niet tot ideeën hebben. Ideeën vragen om gerealiseerd te worden. Daarvoor moet je doelgericht tot actie kunnen overgaan. Je moet weten hoe je je plannen zal waarmaken. Juist omdat het over een nieuw idee of initiatief gaat, ben je genooddaakt om in de omgeving op zoek te gaan naar niet-conventionele oplossingen om je plannen waar te maken. Bovendien moet je de beschikbare middelen zo efficiënt mogelijk aanwenden. Soms moet je dan iets van je fantasieën loslaten, zodat je plan toch realiteit kan worden.

"Ondernemingszin is het vermogen om in een bepaalde situatie kansen te zien en initiatieven te bedenken. Door optimale inzet van beschikbare middelen kunnen de nodige acties opgezet worden waardoor de waargenomen kansen gerealiseerd worden. Ondernemen is grenzen verleggen, iets nieuws scheppen, iets duurzaam voortbrengen dat tot de kwaliteit van het leven bijdraagt."

EEN STERKE MIX VAN ZELFSTURING EN CREATIVITEIT

Ondernemingszin kun je zien als een sterke mix van zelfsturing en creativiteit. Zelfsturing is het aanknopingspunt, daar begint het. Iemand die zelfgestuurd is kan zijn plan trekken, weet wat hij wil en kan zijn plannen in realiteit omzetten. Voegen we aan zelfsturing een dosis creativiteit toe, dan spreken we van ondernemingszin. Het gaat over het gat in de markt zien, creatief en vernieuwend zijn in het lanceren van voorstellen, in het bedenken van oplossingen voor problemen.

Naarmate ondernemingszin de omgeving en anderen inspireert wordt leiderschapbelangrijk.

VIER COMPONENTEN

Binnen ondernemingszin kunnen we vier deelcomponenten onderscheiden

De wilsfactor

Kinderen en jongeren met ondernemingszin kan je herkennen aan hun gedrevenheid om 'iets' te veranderen aan de omgeving, om in actie te schieten. Ze kunnen het niet laten om iets te doen. Ondernemende mensen worden gemotiveerd door het besef dat ze impact kunnen hebben op hun omgeving. Dit geeft hen een enorme power. Ze lijken een vat vol energie. Deze energie toont zich ook in hun doorzettingsvermogen. Eens ze van start gaan, geven ze niet meteen op. Ondernemers kunnen frustratie verdragen en op hun tanden bijten als dit hen dichterbij het doel brengt.

Richtingsgevoel

Ondernemende mensen hebben een duidelijk richtingsgevoel. Ze worden door 'iets' bewogen. Dat 'iets' kan een thema, een interessepunt zijn maar ook een sociale bewogenheid of een persoonlijke drijfveer zoals succes, sociale aanvaarding of zelfbehoud ...

Vanuit deze bewogenheid en de wetenschap dat ze impact kunnen hebben, weten ze wat ze willen. Ze kunnen richting geven aan hun leven. Bovendien zijn ze innoverend. Ze durven met een wild idee op de proppen komen. Als iemand een voorstel doet, dan geven ze er een persoonlijke kijk op en voegen er soms iets aan toe waar niemand aan gedacht had. Ze kiezen heel gericht en persoonlijk.

Het aan boord weten leggen, Scenario's bedenken

Sterke ondernemingszin laat zich ook herkennen aan het vermogen om plannen te realiseren. Dat doen ondernemers niet met een vooraf tot in detail uitgekiend werkschema. Ze stellen zich werkdoelen en weten hoe ze aan de slag kunnen gaan. Gaandeweg ontvouwt het werkproces zich. Dat stukje onzekerheid durven ze best aan. Ondertussen blijven ze heel alert op de omgeving en op het proces zodat ze indien nodig kunnen bijsturen. Soms zien ze plots elementen die bruikbaar kunnen zijn en die weten ze dan te integreren. Ondernemers houden een breed vizier. Zo kunnen ze bijvoorbeeld met meerdere taken tegelijkertijd rekening houden. Al doende anticiperen ze op wat er kan gebeuren en sturen ze bij.

Afstand kunnen nemen

Afstand kunnen nemen, betekent dat je even blijft stilstaan, jezelf lostrekt uit waar je mee bezig bent om te kijken of je nog goed zit. Afstand nemen is met andere woorden een bewuste bijsturing van je gedrag. Het zorgt ervoor dat je jezelf niet vast rijdt en dat je bijleert. Afstand nemen kan een aanvulling of correctie betekenen op de wilsfactor. Blijf je bijvoorbeeld te hardnekkig bezig of merk je tijdig dat een bepaalde situatie niet veranderbaar is? Ook in het

kiezen van een richting kan het vermogen tot afstand nemen je helpen bij de vraag 'ben ik nog wel bezig met wat ik belangrijk vind?'. Tijdens het bedenken en uitvoeren van scenario's betekent afstand nemen de vraag of deze werkwijze nu efficiënt is, of je het gewenste resultaat bereikt.

FUNDAMENT EN VERSTERKERS

Een gezonde emotionele basis en het nodige zelfvertrouwen vormen de voorwaarde om ondernemingszin te ontwikkelen. Zich goed voelen in de klas en op school biedt een veilige uitgangsbasis om initiatief te nemen en hiervoor uit te komen. Ondernemen is immers een stukje risico nemen om iets nieuws te proberen met de mogelijkheid dat het niet altijd onmiddellijk lukt. Dan zijn acceptatie, nieuwe kansen krijgen en het vertrouwen van leerkrachten een belangrijke steun.

Ondernemingszin komt het duidelijkst tot zijn recht als er een sterke motivatie aanwezig is. Als iemand zich sterk aangesproken voelt door bepaalde inhoud of situaties heb je meer kans dat ondernemingszin ontstaat. Ondernemende leerlingen tonen daarenboven leergierigheid. In een nieuwe of onverwachte situatie zijn ze er als de pinke bij. Ze zijn gericht op anderen en nemen verantwoordelijkheid op voor wat ze doen. Op school wil voor dit luik de schoen wel eens knellen. Overvolle leerpakketten, een massa verplichte opdrachten, passief en receptief luisteren doden ondernemingszin.

De mate waarin kinderen en jongeren beschikken over intellectuele mogelijkheden, over sociale vaardigheden en een vlot uitdrukkingsvermogen versterkt ondernemingszin. Ze kunnen dan ideeën beter situeren en motiveren. Bovendien kunnen ze die beter verkocht krijgen omdat ze aanvoelen wat anderen willen, hoe die er tegenaan kijken en hoe ze te overtuigen zijn. Precies deze competenties brengen de leerkracht soms op een dwaalspoor. Er zijn ook heel wat ondernemende kinderen die niet taalvaardig of sociaal vaardig zijn en daardoor minder kansen tot initiatief krijgen. Omgekeerd zijn leerkrachten soms geneigd verstandige en sociale kinderen net iets teveel ondernemingszin toe te schrijven.

Tenslotte speelt ook de persoonlijkheid mee. Temperament, uitstraling en zelfkennis geven de heel eigen kleur aan de ondernemingszin van ieder individu.

ONDERNEMINGSZIN VOOR IEDEREEN

Ondernemers in spe laten hun leerkrachten soms verzuchten "hadden de anderen daar ook maar iets van". Aan de andere kant kan men zich de vraag stellen "moeten alle kinderen eigenlijk ondernemend zijn, ze mogen toch ook verschillen?" Zelfsturing is voor elk kind belangrijk om in het leven op het goede spoor te blijven, om het stuur in handen te houden. Zonder zelfsturing blijf je hulpeloos, overgeleverd, aan de kant staan. Ondernemingszin gaat

een stukje verder. Het zorgt ervoor dat je pro-actief kan zijn. Dat je nieuwe wegen durft inslaan, je eigen grens verlegt en iets toevoegt aan je leven.

ONDERNEMINGSZIN KANSEN GEVEN OP SCHOOL

Ondernemingszin kansen geven op school kan zonder twijfel. Het vormt de kern van ErvaringsGericht Onderwijs en aanverwante onderwijsmodellen.

Aan de basis ligt oog hebben voor het welbevinden van de leerling en de ontwikkeling van het zelfvertrouwen.

Initiatief van leerlingen wordt gestimuleerd als je een leeromgeving aanbiedt met een sobere organisatie, beperkte maar duidelijke regels en veel ruimte om rond te lopen, iets op te zoeken, een voorstel te doen enz. Tegelijkertijd moet deze omgeving ook rijk aan inhoud zijn: naslagwerken, ICT, ... Boeiende opdrachten zijn cruciaal voor een open blik op de wereld. Gesprekken met leerlingen waarbij je doorboomt, met hen fantaseert of filosofeert; diverse kansen tot waarnemen, observeren enz ... voeden hun verbeeldingskracht.

Leerlingen ervaren eigen voorkeuren en capaciteiten wanneer ze kunnen kiezen tussen evenwaardige alternatieven en slechts beperkte verplichte opdrachten hebben; wanneer ze zelf taken mogen verdelen, groepen kunnen samenstellen, een eigen werkplek mogen organiseren, op diverse wijzen hun gedachten kunnen vormgeven.

Om te ontdekken hoe je je ideeën kan waarmaken, moet je ruimte hebben om zelf te plannen en te timen, om zelf te bepalen welke hulp je nodig hebt en aan wie je die vraagt. Je hebt leerkrachten nodig die je uitdagen om probleemoplossend te denken en een klasfeer waarin experimenteren, een eigen mening hebben en fouten maken positief benaderd wordt. Leerkrachten die beslagen zijn in het leren reflecteren tenslotte, leren hun leerlingen afstand nemen waardoor op een diepgaande manier uit ervaringen kan geleerd worden.

Als school kun je er niet onderuit. Kansen geven aan ondernemingszin is werken aan een onuitputtelijke energiebron voor de toekomst. Een ondernemende samenleving met hoge levenskwaliteit wordt gevormd door ondernemende mensen die kansen zien en benutten. Om deze uitdaging aan te gaan vormen ondernemende leraars en een ondernemend schoolbeleid de hoeksteen.

KU Leuven
Departement Pedagogische Wetenschappen
Expertise Centrum voor ErvaringsGericht Onderwijs
Prof. F. Laevers
Els Bertrands, Bart Declercq, Mieke Daems